

кретних ситуаціях. Він є індикатором сформованості громадянської думки народу, його свідомості та переконань.

Як говориться у преамбулі до Загальної Декларації прав людини, необхідно, аби права людини охоронялися силою закону з метою забезпечення того, щоб людина не була змушена вдаватися, як до останнього засобу, до повстання проти тиранії і гноблення. Загальне розуміння характеру цих прав і свобод має величезне значення для повного виконання цього зобов'язання [1, с. 66].

Література

1. Загальна Декларація прав людини // Позакласний час. – 2006. – № 21 – 22. – С. 66 – 67.
2. Конституція України. – Х.: «Ранок», 2008. – 48 с.
3. Кримінальний кодекс України. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2010. – 224 с.
4. Панкевич І.М. Конституційні гарантії захисту прав і людини в Україні та країнах сталої демократії / І.М.Панкевич //Розвиток демократії та демократична освіта в Україні. – К., 2003. – С. 251 – 259.
5. Слюсар К. Методи гарантування і захисту конституційних прав та свобод людини і громадянина /К. Слюсар //Право України. – 2006. – №4. – С. 35 – 39.

Кібець Т.О.

(наук. кер. – ст. викл. Штепа О.О.)

*студентка V курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету ім. В.Г.Короленка*

ПРАВА УЧАСНИКІВ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА НА ОТРИМАННЯ ДИВІДЕНДІВ: НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Одним із напрямків розподілу отриманого суб'єктом господарювання прибутку є виплата дивідендів. Дивіденди є ключовим інструментом управління прибутком та найбільш ліквідним результатом діяльності підприємства, що можуть отримати його засновники.

Лібералізація податкової політики щодо оподаткування дивідендів, зумовлена прийняттям Податкового кодексу України (далі – ПКУ), значно підвищила інтерес власників підприємств до виплати дивідендів. Це вимагає наявності чіткої законодавчої бази щодо механізму нарахування дивідендів суб'єктами господарювання різних організаційно-правових форм та їх адекватного відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

Відповідно до підпункту 14 ПКУ під дивідендами слід розуміти “платіж, що здійснюється юридичною особою – емітентом корпоративних прав чи інвестиційних сертифікатів на користь власника таких корпора-

тивних прав, інвестиційних сертифікатів та інших цінних паперів, що засвідчують право власності інвестора на частку (пай) у майні (активах) емітента, у зв'язку з розподілом частини його прибутку, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку” [6, с. 82].

Ст. 88 ГКУ — учасники господарського товариства мають право брати участь у розподілі прибутку товариства та одержувати його частку (дивіденди) [4, с. 61].

Про виплату дивідендів приймається рішення загальними зборами учасників підприємства. Рішення про спрямування прибутку на виплату дивідендів повинно містити:

1. Суму прибутку підприємства, що спрямована на виплату дивідендів;
2. Розмір дивідендів;
3. Порядок та термін виплати дивідендів.

Після прийняття рішення здійснюється виплата дивідендів:

1. Дивіденди, отримані платником податку від інших платників податку, у випадках, передбачених ст. 153 ПКУ, не враховуються при визначенні об'єкта оподаткування (ст. 136 ПКУ), тобто отримані дивіденди не оподатковуються.

2. Підприємство може виплачувати власнику корпоративних прав дивіденди незалежно від того, чи є оподатковуваний прибуток, розрахований за правилами, визначеними ст. 152 ПКУ (ст. 153 ПКУ).

3. Підприємство, яке прийняло рішення про виплату дивідендів своїм власникам, нараховує та вносить до бюджету авансовий внесок з податку на прибуток у розмірі ставки, встановленої ст. 151 ПКУ, нарахованої на суму дивідендів, що фактично виплачуються, без зменшення суми такої виплати на суму такого податку. Але у випадках, передбачених ст. 153 ПКУ, авансовий внесок сплачувати не потрібно. Не справляється цей внесок, зокрема, у разі виплати дивідендів: фізичним особам [6, с. 99].

4. Виплата дивідендів у грошовій формі, які здійснюються підприємством, не є об'єктом оподаткування ПДВ відповідно ст. 196 ПКУ.

5. Дивіденди, нараховані емітентом корпоративних прав — резидентом, який є юридичною особою, відповідно до ст. 170 ПКУ оподатковуються за ставкою, визначеною у ст. 167 ПКУ, тобто 5 %. Податковим агентом під час нарахування (виплати) дивідендів є підприємство.

6. Доходи за акціями та інші доходи від участі працівників у власності підприємства (дивіденди) не є виплатами, на які нараховується єдиний внесок.

Незважаючи на фактичну однаковість науковців в розумінні цієї економічної категорії, в Україні внаслідок прийняття недосконалих нормативних актів, виникли практичні проблеми щодо нарахування, виплати та оподаткування дивідендів, а саме:

- порядок визначення прибутку, з величини якого сплачуються дивіденди (чистий прибуток звітного періоду чи нерозподілений прибуток на кінець такого періоду);

- юридична підстава виплати дивідендів підприємствами окремих організаційно-правових форм (наприклад, приватними підприємствами);
- зміни норм ПКУ щодо порядку оподаткування дивідендів за періоди до 01. 01. 2011 року тощо.

Однак в бухгалтерському обліку існує два види прибутку, які мають різний економічний зміст, порядок розрахунку та, відповідно, значення: чистий прибуток та нерозподілений прибуток. Внаслідок цього виникає два альтернативних рішення, з якої величини сплачувати дивіденди.

Норми Господарського (ст. 116) та Цивільного (ст. 88) кодексів, Закону України “Про господарські товариства” (ст. 10) не конкретизують, з якого прибутку виплачується дивіденди [7, с. 57].

Відповідно до п. 4 П(С)БО “Дохід” під дивідендами розуміють “частину чистого прибутку, розподілену між учасниками (власниками) відповідно до їх частки участі у власному капіталі підприємства” [1, с. 273].

Закон України “Про акціонерні товариства” передбачає, що “дивіденд – частина чистого прибутку акціонерного товариства, що виплачується акціонеру з розрахунку на одну належну йому акцію певного типу або ротеє”. Аналогічну позицію підтверджує у своєму листі Державний комітет України з регуляторної політики та підприємництва [5, с. 38].

Роз’яснення стосовно бази для нарахування дивідендів дає також Фонд державного майна України, який зазначає, що відповідно до “Звіту про фінансові результати” кінцевим показником господарської діяльності відкритих акціонерних товариств є чистий прибуток від господарської діяльності [3, с. 85].

На нашу думку, наведене вище дає законодавчі підстави здійснювати нарахування дивідендів, виходячи із величини чистого прибутку за звітний період.

Юридичного обґрунтування потребує також можливість виплати дивідендів приватними підприємствами, оскільки свого часу Державна податкова адміністрація України займаючи фіскальну позицію наполягала на відсутності права приватних підприємств на отримання дивідендів та необхідності оподаткування грошових коштів, які залишаються в таких підприємств після сплати всіх податків на загальних підставах (лист ДПА України) [2, с. 170].

Хибність такої позиції пояснюється наступним. Стаття 55 ГКУ відносить до складу господарських організацій серед інших і приватні підприємства. Таким чином норми господарського законодавства прямо передбачають можливість виплати дивідендів усіма господарськими організаціями.

Законом України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих норм Податкового кодексу України, доповнено підрозділ “Особливості справляння податку на доходи фізичних осіб” розділу XX ПКУ пунктом

такого змісту: “Оподаткування доходів платника податку, нарахованих за наслідками податкових періодів до 1 січня 2011 року, здійснюється за ставками та згідно з нормами, що діяли до 1 січня 2011 року, незалежно від дати їх фактичної виплати (надання)”. Звідси можна зробити висновок про існуючу ставку оподаткування дивідендів, нарахованих за періоди до 01. 01. 2011 року на рівні 15%. Незважаючи на те, що така зміна в цілому відповідає принципу рівності податкового законодавства, проте порушує принцип фіскальної достатності та заважає легалізації виплати частини прибутку засновникам суб’єктів господарювання.

На нашу думку, в рамках удосконалення порядку нарахування, обліку та оподаткування дивідендів, існує нагальна потреба в подальшому усуненні зазначених вище недоліків при розробці відповідних нормативних актів. Це дасть можливість стимулювати власників підприємств до отримання і оподаткування легальних доходів за результатами їх роботи.

Література:

1. Борщ О. Г. Дивідентна політика як інструмент управління капіталом акціонерного товариства / О. Г. Борщ // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. - № 9. – С. 273-275.
2. Бурдак Т. І. Юридична природа корпоративних прав та корпоративних відносин в акціонерних товариствах / Т. І. Бурдак // Часопис Київського університету права. – 2011. - №3. – С. 169 – 172.
3. Герасименко Р. А., Блажан І. Р. Особливості формування фінансових ресурсів акціонерного підприємства / Р.А. Герасименко, І.Р. Блажан // Фінанси України. – 2006. - №6. – С. 82 - 89.
4. Господарський кодекс України. - К.: Алерта; Центр навчальної літератури, 2011. – 462 с.
5. Закон України “Про акціонерні товариства” від 17. 09. 2008 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Податковий кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 02. 12. 2010 р. – К.: Алерта; Центр навчальної літератури, 2011. – 488 с.
7. Цивільний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 р. // Офіційний текст / Міністерство юстиції України. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 464 с.